

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1934 kl. 12 m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående pastorats skyldighet att lämna redovisning för avkastningen av sina präst-löneboställen.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 144, har herr *Gustaf Tamm* m. fl. hemställt, "att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i ovan nämnda kungörelse den 28 april 1933, att stiftsnämnd erhåller befogenhet att från redovisningsskyldighet och inlevereringsplikt befria pastorat, inom vilka verkligt överskott uppenbarligen icke kan uppkomma."

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från kammarkollegiet och 1933 års ekklesiastika boställsnämnd; och äro nämnda yttranden såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande.

Enligt 4 § i lagen om kyrkofond den 30 augusti 1932 (nr 404) skall varje pastorat till kyrkofonden inleverera hälften av det överskott, som kan uppkomma å av pastorat förvaltade prästlönstillgångar, sedan pastoratets prästlönekostnader under året samt vissa i ekklesiastik boställsordning angivna virkesbehov blivit täckta. Beträffande redovisningen av sådant överskott föreskrives i 12 § i kungörelsen den 28 april 1933 (nr 146) angående in- och utbetalning av medel för kyrkofondens räkning m.m., att varje pastorat, som under nästföregående ekklesiastikår förvaltats sådan prästlönstillgång, som avses i 4 § i kyrkofondslagen, skall till stiftsnämnden avgiva med vederbörliga räkningsutdrag styrkt redovisning rörande, bland annat, avkastningen under samma ekklesiastikår av sådan prästlönstillgång. Denna redovisning skall avse avkastning, som under året inlutit till pastoratet, samt de utgifter, som pastoratet under samma år verkställt.

Utskottet. Motionärerna hava till stöd för sitt yrkande anfört, bland annat, att pastoratens ifrågavarande redovisningsskyldighet skulle förorsaka ett icke obetydligt besvär i synnerhet för pastoratens förtroendemän men även för vederbörande stiftsnämnder och statskontoret.

De i motionen sålunda framförda synpunkterna synas utskottet beaktansvärda. Men även om det måste medgivas, att redovisningsskyldighet utan större olägenhet skulle kunna undvaras beträffande pastorat, i vilka prästlönstillgångarna i förhållande till utgifterna äro så ringa, att uppkomsten av överskott är utesluten, böra dock de med redovisningen förknippade svårigheterna

icke överskattas. Såsom boställsberedningen erinrat, åligger det nämligen pastoraten att årligen till statistiska centralbyrån avlämna uppgifter rörande samtliga inkomster och utgifter, således jämväl beträffande de räkenskapsposter, som redovisningen till stiftsnämnderna skall avse. Det torde då icke förorsaka pastoraten nämnvärt besvär att lämna likartade och i själva verket mindre omfattande uppgifter även till stiftsnämnderna. I detta sammanhang torde ock böra erinras därom, att, enligt uppgift av boställsberedningen, utredning för närvarande pågår för sammanställande åt pastoraten av ett enhetligt räkenskapsformulär, varur alla erforderliga uppgifter såväl för redovisningen till stiftsnämnderna som för ifyllande av inkomstdeklaration och statistiska formulär skola kunna med minsta omgång utdragas.

Utskottet vill slutligen framhålla, att här ifrågavarande författningar äro så sent utfärdade, att ett tillräckligt omfattande och givande erfarenhetsmaterial beträffande deras verkningar icke ännu kan anses föreligga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1934.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Wagnsson, Sjödahl, Wikström, Per Andersson, Bjurström, Volrath Tham, Karl A. Johanson* och *Hagström*.

Bil. 1.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 9 februari 1934 har kammarkollegiet anbefallts att avgiva yttrande över en inom första kammaren väckt motion, nr 144, vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 april 1933, nr 146, angående in- och utbetalning av medel för kyrkofondens räkning m. m., att stiftsnämnd erhöle befogenhet att från i 12 § stadgad redovisningsskyldighet för och inlevereringsplikt till kyrkofonden av avkastning av prästlöneboställen befria pastorat, inom vilka verkligt överskott å sådan avkastning uppenbarligen icke kunde uppkomma.

I anledning härav får kollegiet anföra följande.

På sätt framgår av 1932 års ecklesiastika boställssakkunnigas till grund för kungörelsen liggande framställning den 29 mars 1933 äger utan allmän redovisningsskyldighet av angivna slag det allmänna icke någon tillräcklig garanti för att tillfälliga eller icke på förhand beräkneliga överskott över vad som åtgår till prästlönernas utbetalning komma kyrkofonden till godo. Det stora flertalet av de yttranden, som på sin tid avgåvos över 1932 års ecklesiastika boställssakkunnigas förslag, såvitt nu är i fråga, gingo också i tillstyrkande riktning. Att avgivande av sådan redovisning skulle för pastoraten medföra större besvär än de vanliga uppgifterna för den kommunala finansstatistiken synes icke antagligt; och enligt vad kollegiet inhämtat har statistiska centralbyrån under övervägande att i görligaste mån anpassa formuläret för pastoratens finansstatistiska uppgifter till bestämmelserna i kungörelsen.

Jämlikt 4 § kyrkofondslagen skall, därest av pastorat förvaltade prästlönetillgångar — med visst undantag som nu ej är i fråga — lämna så stor behållen avkastning att därå uppkommer överskott, sedan pastoratets prästlönekostnader *under året* samt vissa virkesbehov blivit täckta, pastoratet till kyrkofonden inleverera hälften av sådant överskott. Denna bestämmelse torde lägga hinder i vägen för det i motionen uttryckta önskemålet att pastoratet skall kunna få, i syfte att därå draga ränta, disponera hela det ett visst år uppkommande överskottet enligt sistnämnda lagrum, där överskottet grundas å ett virkesuttag som avser flera år. Kungörelsen torde alltså i detta hänseende äga stöd av lag.

Kollegiet anser sig vid sålunda angivna förhållanden icke kunna tillstyrka motionen.

I detta yttrande hava, förutom undertecknade, deltagit kammarråden Nyborg och Schalling samt t. f. kammarrådet Adelborg.

Protokollsutdrag, innehållande en vid ärendets föredragning uttalad särskild mening bifogas. Stockholm den 13 mars 1934.

Lennart Berglöf.

H. Skoglund.

Utdrag av Kungl. Maj:ts och rikets kammarkollegii protokoll, hållet i Stockholm den 13 mars 1934.

59 §.

T. f. kammarrådet Skoglund föredrager Kungl. Maj:ts remiss den 9 februari 1934 angående pastorats skyldighet att lämna redovisning för avkastningen av sina prästlöneboställen; och beslutes yttrande till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott av innehåll konceptboken (B IV nr 242) utvisar.

Från beslutet är föredraganden skiljaktig och anför:

”I åtskilliga av de utlåtanden, som ligga till grund för ifrågavarande kungörelse, framfördes synpunkter enahanda med dem som kommit till uttryck i förevarande motion. Länsstyrelsen i Falun framhöll sålunda att det ifrågasatta redovisnings- och utjämningsförfarandet i samband med överskottsmedlen kunde komma att medföra svårigheter vid den praktiska tillämpningen. Bestämmelsen förutsatte också ett omständligt och tidsödande arbete och komme att medföra kostnader, som kunde förefalla meningslösa, då för flertalet pastorat något överskott att inleverera icke uppkomme. En olägenhet vore också att en

inleverering icke vore definitiv utan att återbäring kunde komma till stånd efter invecklade uträkningar. — Vissa stiftsnämnder framhöllo det orimliga i att ålägga samtliga pastorat redovisningsplikt för att erhålla kontroll på överskotten för ett fåtal samt ansågo inlevereringen till kyrkofonden av tillfälliga överskott opraktisk. Icke utan fog skulle man kunna klaga på byråkratism och överorganisation. Även kammarkollegium uttalade i sitt i ärendet den 18 april 1933 avgivna utlåtande, att det föreliggande spørsmålet ej blivit löst på ett rationellt sätt.

De anmärkningar som i de sålunda återgivna yttrandena samt i motionen riktats mot den ifrågavarande bestämmelsen anser jag vara i stort sett befogade.

En alla pastorat åliggande redovisningsplikt torde icke överensstämma med den självständighet och frihet med avseende å boställsförvaltningen, som genom 1932 års lagstiftning tillagts pastoraten. Avsikten med denna lagstiftning var att övergå från myndighetsförvaltning till en förvaltning genom pastoraten under friare former. Kontrollen å denna förvaltning i det allmännas intresse bör därför icke givas större omfattning än behovet oundgängligen kräver. För det stora flertalet pastorat kan det aldrig bliva fråga om att något överskott å avlöningstillgångarna komma att uppstå. För deras vidkommande är det således onödigt att ur kontrollsynpunkt påfordra redovisningsplikt.

Vad angår den föreskrivna inlevereringen till kyrkofonden av tillfälliga överskott har uppenbarligen denna fråga sin egentliga betydelse med avseende å inkomst av skogsbruk, där flera års avverkning brukas uttagas på en gång. På sätt i motionen anförts kan under sådana omständigheter något verkligt överskott icke anses hava uppkommit för det år, under vilket skogsförsäljningsmedlen influtit. Först sedan inkomsten fördelats på de år avverkningen avser lärer kunna bedömas huruvida överskott uppstått. Att under sådana förhållanden avkräva pastorat inleverering av under ett år uppkommet överskott, som avser flera års inkomst, för att sedan i olika poster utportionera detsamma till pastoratet synes icke kunna betraktas annat än såsom tvångsinlåning för kyrkofondens räkning och icke medföra annat resultat än besvär och omgång utan påvisbar nytta. Anordningen torde i nu nämnt hänseende kunna likställas med det system, som på detta område gällde före 1932 års lagstiftning och som enligt 1927 års prästlönereregleringssakkunniga kännetecknades av 'meningslös omgång'.

Åstadkommandet av den avsedda utjämningen av överskottsmedlen genom inleverering allenast av det efter den tillfälliga inkomstens fördelning på flera år uppkommande verkliga överskottet synes icke kunna i högre grad vara stridande mot 4 § kyrkofondslagen än genom den i 1933 års kungörelse föreskrivna inlevereringen av tillfälligt överskott och detsamma därefter skeende återbäring till pastoratet, för vilken senare anordning något direkt stöd icke finnes i kyrkofondslagen.

För stiftsnämnderna torde det med ledning av de i 7 § av ifrågavarande kungörelse omförmälda avräkningslängder samt den av Statistiska centralbyrån utgivna publikationen 'Kommunernas finanser', vari för varje år lämnas redogörelse för envar prästlönekassas inkomster och utgifter, vara utomordentligt lätt att konstatera, i vilka pastorat överskott å avlöningstillgångarna med säkerhet icke komma att förefinnas.

På grund av vad sålunda anförts har jag för min del ingen erinran att göra mot den åsyftade ändringen av ifrågavarande kungörelse.''

Vid protokollet:
Ernst P. Pehrander.

Till första kammarens första tillfälliga utskott.

Undertecknad, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 februari 1934 anbefallts att till Utskottet avgiva yttrande över den inom första kammaren väckta motionen nr 144, får i anledning härav anföra följande.

Den i motionen berörda bestämmelsen i kungörelsen den 28 april 1933 (nr 146) angående årlig redovisningsplikt för samtliga pastorat beträffande avkastningen av deras prästlönetillgångar grundar sig å ett i denna del enhälligt framfört förslag av 1932 års ekklesiastika boställssakkunniga. I motiveringen för bestämmelsen erinrade de sakkunniga, hurusom antalet s. k. överskottspastorat, som enligt tidigare tillgängliga uppgifter beräknats till ett relativt fåtal, genom vissa med förvaltningen sammanhängande förhållanden framstod som nog så svårberäkneligt. Vanskligheten för vederbörande stiftsnämnder att, utan tillgång till direkta upplysningar härutinnan från pastoraten, förutse de eventuella överskottsfallen måste redan på grund härav göra sig starkt gällande. Såsom avgörande skäl för den sedermera stadgade allmänna redovisningsplikten framhölls av de sakkunniga bland annat följande.

Fullgörandet av en sådan redovisningsplikt syntes icke komma att åsamka pastoraten någon väsentlig omgång, då uppgifterna för en dylik redovisning ändock måste av pastoraten noggrant sammanställas i deklarationen för taxering till kommunal inkomstskatt. Redovisningen till stiftsnämnden kunde i allt väsentligt anslutas till innehållet i denna deklaration. Vidare finge det överhuvud anses angeläget, att stiftsnämnderna hölles fortlöpande underkunniga om det ekonomiska utfallet av prästlönetillgångarnas förvaltning i pastoraten. Vikten härav framstode klart redan med hänsyn till stiftsnämndernas maktpåliggande befattning med fastställandet av normalavkastningsvärdena. Pastoratens årliga redovisningar måste i själva verket förutsättas bliva av grundläggande betydelse för stiftsnämndernas avgöranden i dessa ärenden.

Betydelsen och önskvärdheten av här omfördälda allmänna redovisningsplikt blev under remissen av det framlagda författningsförslaget av såväl åtskilliga stiftsnämnder som andra myndigheter understruken. Särskilt framhövdes behovet av en sådan allmän redovisningsskyldighet för pastoraten av styrelsen för svenska landskommunernas förbund (ledamöterna av riksdagens andra kammare Sven Bengtsson i Norup och Anders Anderson i Råstock samt ledamoten av riksdagens första kammare friherre I. Lagerfelt). Styrelsen förklarade sig anse anordningen *nödvändig* för stiftsnämndernas verksamhet.

Vad angår den här stadgade allmänna redovisningsplikten till stiftsnämnderna får jag erinra om att alla pastorat jämlikt nädiga breven den 30 december 1874 och den 9 november 1917 hava sig ålagt att årligen avlämna statistiska primäruppgifter till statistiska centralbyrån rörande samtliga sina inkomster och utgifter och således jämväl beträffande just de räkenskapsposter i sin förvaltning, som redovisningen till stiftsnämnderna skall avse. Det torde ligga i sakens natur att, då det ändock åligger pastoraten att årligen sammanställa ifrågavarande poster såväl för inkomstdeklaration som för finansstatistiken, det icke kan innebära nämnvärt besvär för pastoraten att lämna likartade — i själva verket mindre omfattande — uppgifter även till stiftsnämnderna. Det numera i stort sett avslutade arbetet med de första normalavkastningsvärdenas fastställande torde hava givit vid handen, att dessa redovisningar måste komma att få en

avgörande betydelse för stiftsnämnderna vid deras befattning med uppskattningarna i fortsättningen. Det säger sig självt, att detta intresses tillgodoseende icke kan vara av mindre vikt än uppgifternas tillhandahållande för statistiskt ändamål.

Utredning pågår för närvarande för sammanställande åt pastoraten av ett enhetligt räkenskapsformulär, varur alla erforderliga uppgifter såväl för redovisningen till stiftsnämnderna som för ifyllande av inkomstdeklaration och statistiska formulär skola kunna med minsta omgång utdragas.

Jämväl de i 12 § i ovanberörda kungörelse intagna bestämmelserna rörande inbetalning i viss omfattning och under givna förutsättningar av överskottsmedel före utgången av s. k. utjämningsperiod grunda sig å det av 1932 års ekklesiastika boställssakkunniga i ämnet avgivna, även i denna del enhälliga förslag. Den något komplicerade beskaffenheten av de administrativa föreskrifter, som här blivit påkallade, är ytterst förorsakad därav, att den skyldighet, som genom 4 § kyrkofondslagen tillförbundits pastoraten att till kyrkofonden inleverera s. k. överskottsmedel, icke — vare sig materiellt eller formellt — står riktigt väl tillsammans med de allmänna principer, varpå den nya ekklesiastika förvaltningsordningen bygger. Den reglering, mot vilken motionärerna här riktat anmärkning, har också genom vad i motionen anföres fått en otillräcklig belysning. Frågan måste ses i sitt större sammanhang. Jag finner mig kunna inskränka mig till att hänvisa till den närmare motivering, som beträffande förevarande stadgande lämnades av de boställssakkunniga i deras underdåniga skrivelse den 29 mars 1933, varav ett utdrag här bilägges. Av de sakkunnigas framställning framgår, att sådana av motionärerna åsyftade ytterlighetsfall icke undgått de sakkunnigas uppmärksamhet men att angelägenheten av en i görligaste mån *enhetlig* reglering av inbetalningsförfarandet varit utslagsgivande. Denna sistnämnda synpunkt synes mig vara av den vikt, att de eventuella olägenheter, som i något undantagsfall må uppstå vid tillämpningen av det av motionärerna påtalade stadgandet, icke böra utgöra tillräckliga skäl för en ändring av detsamma. Stockholm den 14 mars 1934.

Tom Wohlin.